

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ НА ЗАСАДАХ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ

Квашук О.В., викл. вищої кваліфікаційної катег., викладач-методист,
*ВСП «Уманський фаховий коледж технологій та бізнесу» УНУС,
м. Умань, Україна.*

Розроблення і впровадження інноваційних технологій, які мінімізують викиди парникових газів при виробництві продукції рослинництва і тваринництва, є в першу чергу екологічно безпечними і забезпечують раціональне використання агроресурсів, зменшення антропогенного навантаження на природні екосистеми. Проте вітчизняна аграрна політика апріорі спрямована на виконання економічних завдань АПК і фактично не містить екологічної складової. Беручи до уваги те, що на аграрну галузь припадає до 15% світових обсягів викидів ПГ, стає необхідним розроблення заходів зі зменшення їх емісії у секторі «Сільське господарство». На сільське господарство припадає майже половина світового обсягу викидів двох найнебезпечніших неуглекислих парникових газів – окису азоту і метану. Викиди окису азоту з ґрунту і викиди метану у тваринництві складають понад 60% сукупного обсягу викидів неуглекислих парникових газів, і, за прогнозами, цей показник збільшуватиметься. Викиди решти парникових газів відбуваються від спалювання біомаси, виробництва рису і заготівлі компосту. Виробництво тваринницької та рослинницької продукції є одним із значних джерел викидів парникових газів, що пов'язано з емісією вуглекислого газу, метану й окису азоту. Якщо ж врахувати ще й вирубку лісів для розширення земель сільськогосподарського призначення, у чому сільське господарство відіграє провідну роль, то його частка у загальних викидах парникових газів зростає до 30% [2]. Водночас, власне саме сільське господарство може сприяти зменшенню негативного впливу господарської діяльності на зміни клімату. Зокрема, сільське господарство істотно впливає на поглинання вуглецю у ґрунті та викидів вуглекислого газу внаслідок змін у землекористуванні (при зменшенні частки гумусу у ґрунті у зв'язку з нераціональним використанням землі, при підвищенні рівня розораності земель, при переведенні лісових угідь у сільськогосподарські).

Перспективними напрямками скорочення викидів парникових газів є реабілітація виснажених орних земель і пасовищ; поліпшення кормової бази у тваринництві та генетики жуйної худоби; вдосконалення технологій заготівлі та зберігання компосту;

виробництво з нього біогазу. Перелічені заходи дають змогу не тільки знизити викиди парникових газів, але й підвищити продуктивність використання природних ресурсів. Аграрна галузь і далі зберігає свою значимість для України. Безперечно, дане питання є надзвичайно актуальними для аграрної науки та сільськогосподарського виробництва України. Про що свідчить низка міжнародних документів, які ратифіковані Україною. Зокрема, у січні 2020 р. Кабінет Міністрів України задекларував Європейський зелений курс (European Green Deal (EGD)) як пріоритетний напрям розвитку, створивши міжвідомчу групу, що координуватиме подолання наслідків зміни клімату в рамках ініціативи Європейської Комісії «Європейський зелений курс». Європейський зелений курс представлено в Європарламенті 11 грудня 2019 р. як комплекс заходів, що визначає політику ЄС з метою сталого зеленого переходу Європи до кліматично-нейтрального континенту до 2050 року і Україна не може стояти осторонь цього процесу. Згідно з Європейської економічної комісії ООН системи поводження з гноєм визнано основним джерелом викидів аміаку (NH₃) у сільському господарстві. В Україні на сектор «Сільське господарство» припадає 29% (для порівняння у світі – лише 14%). Суттєвий внесок у цю структуру роблять викиди від поводження з відходами тваринництва і викиди від кишкової ферментації тварин. Наприклад, на 1 т виробленого молока ВРХ у середньому в Україні з гною у повітря викидається 8,6 кг NH₃/рік; на 1 т приросту живої маси ВРХ – 150,1 кг NH₃/рік; на 1 т приросту живої маси свиней – 26,0 кг NH₃/рік; на 1 т приросту живої маси птиці – 18,9 кг NH₃/рік і на 1 т вироблених яєць – 55,8 кг NH₃/рік [2].

Серед основних завдань створеної Міжвідомчої робочої групи є підготовка пропозицій та рекомендацій щодо механізмів, оптимальних шляхів розв'язання проблем та сприяння реалізації державної політики за напрямками: зменшення викидів парникових газів; збереження об'єктів рослинного та тваринного світу, їх угруповань та комплексів, екосистем та складових елементів екомережі; запобігання та скорочення промислового забруднення; сприяння підвищенню ресурсоефективності промисловості та переходу до низьковуглецевого циркулярного виробництва [1]. Наукові дослідження в Україні з цих питань тривають протягом багатьох років. Серед основних напрацювань наших вчених, можна виділити багато того, що вже зроблено. Розроблено наукові основи мінімізації емісії закису азоту та аміаку з сільськогосподарських джерел відповідно до Спільної аграрної політики ЄС. Для реалізації мети розроблено прогностичні моделі балансу нітрогену у рослинництві з урахуванням емісії та зміни гумусу у ґрунті України і порівняно з показниками ЄС. Розроблено рекомендації зі скорочення викидів аміаку з сільськогосподарських джерел і рекомендації з належної

сільськогосподарської практики щодо скорочення втрат азоту у сільському господарстві, які дають змогу розрахунковим шляхом здійснювати моніторинг викидів аміаку на азотовмісних парникових газів на рівні господарств, регіонів чи країни. Розроблено технологічні рішення для тваринницьких підприємств, які дають змогу знизити антропогенне навантаження. Це способи обробки осадів станцій очисних споруд, способи одержання органічного і органомінерального добрива з курячого посліду, які підтверджено 12 патентами і мають низку технологічних переваг порівняно з аналогами. Відповідно до концепції ЮНЕП «Глобальне зелене зростання» та Стратегії ОЕСР (Організації економічного співробітництва та розвитку) щодо переходу на засади «зеленого» зростання, визначено основні інноваційні підходи до вирішення екологічних проблем, які включають заходи, що спрямовані на більш економічне та ефективне використання природного капіталу; більш ефективне використання ресурсів для мінімізації впливу на навколишнє природне середовище; впровадження інновацій для відновлення природного капіталу та вчасного запобігання його виснаженню. З метою збереження водно-болотних угідь, збереження і відтворення біорізноманіття, збільшення депонування вуглецю визначено основи Концепції збалансованого розвитку гідроекосистем і торфовищ. Обґрунтовано екологічну паспортизацію боліт, торфовищ і осушених земель України. Створено єдину в Україні торфотеку, яку нині готуємо для визнання як національне надбання.

Нині для України назріла гостра необхідність у визначенні нової стратегії розвитку аграрного сектору економіки на засадах збалансованого розвитку з мінімізуванням негативного впливу на агроресурси, які спричиняють викиди парникових газів і змінам клімату. Потрібні рішучі дії і підтримка на державному рівні розроблення нормативно-правового, еколого-економічного, організаційного та наукового забезпечення і впровадження економічних стимулів за використання у виробництві екологічно безпечних, інноваційних, ресурсозберігаючих та природоохоронних технологій. Ми навчилися орати, сіяти, збирати і переробляти вирощену сировину. Тепер життя вимагає від нас вирощувати, виробляти і зберігати сільськогосподарську сировину і продукцію але з урахуванням впливу на навколишнє природне середовище.

Список використаних джерел

1. Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Булавка О.Г. Стратегічні напрями сталого розвитку сільських територій на період до 2030 року / за ред. Ю.О. Лупенка. Київ: ННЦ "ІАЕ", 2020. 60 с.
2. Сільське господарство України. 2020: стат зб. / Держ. служба статистики України. Київ, 2020. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_sg2017_pdf.pdf.